

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXXVII. De causa peccati ex parte appetitus sensitiui.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

quicquid in appetitu sequatur, & consequenter potest voluntas male eligere intellectu existente perfecto.

¶ Præterea, Arguo ad idem: quia stat quod ratio ostendat virtutem oppositam, secundum quod est, puta furari, & non furari. est. n. oppositorum: & quod voluntas determinet se ad vnum, quia vult, & quod hoc sic fit, testatur Aristot. in 9. Metaphyl. ubi vult quod scientia sit oppositorum, sed a proteresi, id est, ab electione determinetur ad vnum. non igitur oportet intellectum errare, vel ignorare ad hoc, quod voluntas male velit.

¶ Contra rationem verò, quia inefficax vult. ita. n. intellectum in nullo errare, & voluntatem peccare appetendo verè bonum apprehensum nõ debito modo.

¶ Ad hanc dubitationem, licet in 1. ar. sequentis q. in responsione ad primum videatur tractata, quia ibi confirmatur quod hæc de peccato contra scientiam, quæ hic tractatur ex una parte tantum. i. ex parte passionis, p. p. opinionem tamen Socratis hic approbata, dicitur auctore, q. impossibile est voluntatem peccare absq. ignorantia, vel errore intellectus, p. p. rationem in litera allata. Sed sunt hic duo advertenda. Primo, q. ignorantie noie in proposito intelligit et ipsa actualis inconsideratio: & ex hoc solvantur oia

argumenta contra positum errorem intellectus. Ex hoc. n. habes, q. sufficit ad apprensionem bonum, q. actuali inconsideratione transferatur de ordine veri boni in nõ vere bonum, ut de peccato angeli in prima parte dictum est. & per hoc soluitur obiectio contra rationem allata.

¶ Secundo, q. apprehensio requisita ad hoc, quod voluntas appetat aliquid (non. n. ferri potest nisi in apprehensum) non est quæcumq. cognitio, alioquin intellectus speculativa sufficeret, cuius oppositum haberetur ex 3. de anima: sed est cognitio iudicans, & præcipiens hoc esse appetendum. Nunquam. n. aliquis aliquid appetit, quod non iudicat appetendum iudicio subito, vel deliberato, expedito, vel impedito &c. Nunquam etiam aliquis iudicata appetendi esse eligit, nisi imperet sibi ipsi animus appetendum esse. Ex hoc autem patet, q. si appetendum aliqd est vere iudicatum bonum, q. n. sicut, ubi &c. & sufficienter præceptum, oportet sequi electionem, ut patet per Aug. in 8. Confess. & Arist. in 7. Ethic. & supradicta, & sic erit electio bona. Si autem appetendum non est vere iudicatum, aut sufficienter præceptum bonum, tunc cum mala electione defectus positivus, vel negativus est in intellectu, dum voluntas fertur in bonum nõ vere, sed apprensio ex illo defectu. Et quia hæc duo membra distinguuntur contradictorie, consequens est, ut non sit dare medium. Ad obiecta autem in oppositum dicitur, q. auctoritates omnes, dicentes hominem appetere contra scientiam, intelligunt contra scientiam habitalem, vel actualem in universali, vel actualem particularis absolute, ut in responsione ad primum articuli primi seq. q. dicitur. Unde articulus Parisiensis de intellectu in universali, & particulari, secundum se considerato in actu, verus est, cum quo stat ignorantia particularis in comparatione. Posset quoq. dici, q. est verus de particulari in actu etiam relato, quo ad actum iudicij non præcepti. cum tali. n. iudicio stat oppositum iudicij præcepti, in quo est defectus. Auctoritas Aristot. loquitur de scientia morali distincta contra scire prudentiam, & de illa, cum sit universalium constat parum, vel nihil valere: de ista autem

Cap. 1. non 1062 a prim. tom. 1.

Lib. 1. Perih. in prim. tom. 1.

constat esse formam, & distinctionem virtutum. Et quantum ad dependet ab appetitu recto, & econtra: ideo oportet ut in dicitur & quod consideret iudicij, & sollicitetur recte, & quantum ad appetitum. Alterum enim sine altero in sufficientem inuenitur.

¶ Ad primam rationem, quod rectitudo rationis pendet ex his terminis in forma syllogistica, dicitur quod maior est falsissima universiter. Er ratio est, quod quædam ratio est a ratione secundum se, & hæc ex solo terminis pendet: quædam est a ratione secundum se, sed mota ab appetitu, hæc ista dependet non solum terminis, sed a connexionione communi appetitus rationis. Unde in 6. Ethic. dicitur, quod virtus intellectus prædicti est confusio se habet appetitui recto. Unde cum prudentia scientia sit in intellectu, ut subest voluntati, ut patet ex dicto rectitudo rationis non ex eadem terminorum absolute, sed rationem motam a dicitur appetitui recto. Unde dicitur, quod virtus intellectus non est confusio, quædam ratio est a ratione secundum se pendet terminis, & formaliter ut ad se da a nobis, & propria, pendet a virtute in moralibus, quæ qualis virtus est, & ideo est in intellectu quod sit ratio sola ex terminis & syllogismo, quicquid in voluntate Oportet enim voluntatem esse bene dispositam, si ratio perfecta sit ratione morali particularissima sine defectu, ut dicitur est. Vtraque responsio bona videtur: sed prima est formaliter profunda. Ad rationem aliam, quæ est omnium diffinitio, quoniam tangit primam radicem, dicitur, quod in hoc ipso voluntas determinat se, & intellectum ad alteram oppositam quod est malum, interuenit ignorantia aliqua. oportet enim voluntate aliquid appetente, illud iudicari appetendum, ut hic, &c. Et cum in veritate non sit appetendum, patet ignorantia aliqua: sed, an ignorantia sit prius natura, quam appetentia, facile est videre. Ex eo namque quod obiectum est voluntatis, sed sic iudicatum prius natura videtur: ex eo vero q. est voluntatis videtur determinantis intellectum, iuxta doctrinam Arist. posteriorum natura videtur.

¶ Ad hoc dicitur, quod determinatio intellectus ad alteram partem in Moralibus cum contingentia sunt, quando ex parte præcedenti, præuenit manifeste electionem, ut patet ex dicto claritas: sed quoniam hoc est per accidens, absolute loquitur determinatio intellectus, dicitur, dicitur determinatio intellectus ad iudicandum alterum oppositum faciendum, sed diuersimode in bonis & in malis: quoniam neutrum oppositorum habet rationem mali moraliter, quod est se sola flectit iudicium quo vult: ad alterum vero oppositum moraliter malum, voluntas ipsa flectit iudicium, sed nisi concurrente ad hanc aliquo alio defectu intellectus, non inconsideratione omnium consideranda, q. sufficit ad hoc, q. omnis malus ignorans sit, ut de peccato Angeli dictum est, dicitur igitur de agendo, vel appetendo morali malo, in ratione proposito sit prius natura voluntate mala, & in ratione acceptati sit posterius natura eadem, & acceptetur ex alio defectu intellectus, quia malum secundum se, non est appetibile, resoluendum est in tria, in ipsum iudicium, in appetitum quod acceptatur, & in defectum intellectus unde dicitur

¶ Ad hoc dicitur, quod determinatio intellectus ad alteram partem in Moralibus cum contingentia sunt, quando ex parte præcedenti, præuenit manifeste electionem, ut patet ex dicto claritas: sed quoniam hoc est per accidens, absolute loquitur determinatio intellectus, dicitur, dicitur determinatio intellectus ad iudicandum alterum oppositum faciendum, sed diuersimode in bonis & in malis: quoniam neutrum oppositorum habet rationem mali moraliter, quod est se sola flectit iudicium quo vult: ad alterum vero oppositum moraliter malum, voluntas ipsa flectit iudicium, sed nisi concurrente ad hanc aliquo alio defectu intellectus, non inconsideratione omnium consideranda, q. sufficit ad hoc, q. omnis malus ignorans sit, ut de peccato Angeli dictum est, dicitur igitur de agendo, vel appetendo morali malo, in ratione proposito sit prius natura voluntate mala, & in ratione acceptati sit posterius natura eadem, & acceptetur ex alio defectu intellectus, quia malum secundum se, non est appetibile, resoluendum est in tria, in ipsum iudicium, in appetitum quod acceptatur, & in defectum intellectus unde dicitur

G

H

I

K

dummodo acceptatur, & ipsam passivam acceptationem a mala voluntate illatam: & quo ad duo prima puenit voluntate mala ut obiecti, & coditio nonnulla eius: siue ex parte intelligētis, quoad tertium autem est effectus uoluntatis, & sic omnia cōsona iouentur.

In eodē art. notato singularissime ultimās rōnes, & memorata praeclara distinctione, considerato tempore, p oppositiones scilicet, & ignoratē in particulari i actu practico nō sūt cōtradictoriae. Licet animi existēs in passione credat hanc nō esse fornicationē finē nō esse faciendā, credit tū oibus concurrentibus nunc hāc fornicationē esse cōmittendā: nisi n. hoc alio sentiret, nō faceret ei. Cōstat autē nō esse contradictorias illas, q nō sūt ad idē similit. &c. Et si ille in malitia, aut passione existēs, dicat se sentire in animo contradictionem in actu, mentur.

Super

do ille, qui est in passione constitutus, non considerat in particulari id, quod scit in vniuersali, in quantum passio impedit talem considerationem. Impedit autem tripliciter. Primò quidem, per quandam distractionem, sicut supra expositum est. *Secundo, per contrarietatem: quia plerunque passio inclinat ad contrarium huius, quod scientia vniuersalis habet. Tertio, per quandam immutationem corporalem, ex qua ratio quodammodo ligatur, ne libere in adum exeat: sicut etiam somnus, vel ebrietas quadam corporali transmutatione facta, ligant usum rationis. Et quod hoc contingat in passionibus, patet ex hoc, quod aliquando cum passionibus multum intenduntur, homo amittit totaliter usum rationis. Multi enim propter abundantiam amoris, & irae sūt in insaniam conuersi, & per hunc modum passio trahit rationem ad iudicandum in particulari, contra scientiam, quam habet in vniuersali.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod scientia vniuersalis, quae est certissima, non habet principalitatem in operatione, sed magis scientia particularis, eo quod operationes sunt circa singularia. unde non est mirum si in operabilibus passio agit contra scientiam vniuersalem absente consideratione in particulari.

AD SECUNDVM dicendum, quod hoc ipsum, quod rationi videatur in particulari aliquid bonum, quod non est bonum, contingit ex aliqua passione: & tamen hoc particulare iudicium est contra vniuersalem scientiam rationis.

AD TERTIVM dicendum, quod non possit contingere, qui aliquis haberet simul in actu scientiam, aut opinionem veram de vniuersali affirmatiuam, & opinionem falsam de particulari negatiuam, aut e conuerso: sed bene potest contingere, quod aliquis habeat veram scientiam habitualiter de vniuersali affirmatiuam, & falsam opinionem in actu de particulari negatiuam. actus enim directe non contrariatur habitui, sed actui.

test contingere, quod aliquis habeat veram scientiam habitualiter de vniuersali affirmatiuam, & falsam opinionem in actu de particulari negatiuam. actus enim directe non contrariatur habitui, sed actui.

AD QVARTVM dicendum, quod ille qui habet scientiam in vniuersali, per passionem impeditur ne possit sub illa vniuersali sumere, & ad conclusionem puenire: sed assumit sub alia vniuersali, quam suggerit inclinatio passionis, & sub ea concludit. Vnde Philosophus dicit in 7. Ethico, quod syllogismus incontinentis habet quatuor propositiones, duas vniuersales, quarum una est rationis, puta, nullam fornicationem esse committendam: alia est passionis, puta, delectationem esse sectandam. Passio igitur ligat rationem ne assumat, & concludat sub prima: unde ea durante assumit, & concludit sub secunda.

AD QVINTVM dicendum, quod sicut ebrius quique proferre potest verba significantia profundas sententias, quas tamen mente diiudicare non potest ebrietate prohibente: ita in passione existens, etsi ore proferat hoc non esse faciendum, tamen interiorius hoc animo sentit, quod sit faciendum, ut dicitur in 7. Ethic.

ARTICVLVS III.

Utrum peccatum, quod est ex passione, debeat dici ex infirmitate.

AD TERTIVM sic proceditur. Vt, quod peccatum, quod est ex passione, non debeat dici ex infirmitate. Passio enim est quidam vehemens motus appetitus sensitui, ut dictum est: vehemens autem motus magis attestatur fortitudini, quam infirmitati. ergo peccatum, quod est ex passione, non debet dici ex infirmitate.

¶ 2 Præter. Infirmitas hominis maxime attenditur in illud quod est in eo fragilius: hoc autem est caro. unde dicitur in ps. 77. Recordatus est, quia caro sunt. ergo magis debet dici peccatum ex infirmitate, quod est ex alio quo corporis defectu, quam quod est ex anima passione.

¶ 3 Præter. Ad ea non videtur homo esse infirmus, quod eius voluntati subduntur: sed facere, uel non facere ea, ad quae passio inclinat, hominis voluntati subditur, secundum illud Genes. 4. Subter te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. ergo peccatum, quod est ex passione, non est ex infirmitate.

SED CONTRA est, quod Tullius in 4. lib. de Tusculana disputatione, quod passiones animae egritudines uocat: egritudines autem alio nomine infirmitates dicuntur. ergo peccatum, quod est ex passione, debet dici ex infirmitate.

RESPON. Dicendum, quod causa peccati propria est ex parte anime, in qua principaliter est peccatum. Potest autem dici infirmitas in anima ad similitudinem infirmitatis corporis. De autem corpore hominis esse infirmum, quod debilitatur, uel impeditur in executione proprie operationis per aliquam inordinationem partium corporis, ita scilicet quod humores & membra hominis non subdantur uirtuti regituae, & motuique corporis. unde & membrum dicitur esse infirmum, quod non potest perficere operationem membri sani, sicut oculus quod non potest clare uidere, ut dicit Philosophus in 10. de historijs animalium. unde & infirmitas anime dicitur, quod impeditur anima in propria operatione per inordinationem partium ipsius. Sicut autem partes corporis dicuntur esse inordinate, quod non sequuntur ordinem naturae: ita & partes anime dicuntur esse inordinate, quando non subduntur ordini rationis. ratio enim est uis regitua partium anime. Sic ergo quando ex-

Prima Secunda S. Tho. Y 2 tra

Cap. 3. to. 5.

ca. 3. a med. to. 5.

Inf. q. 87. ar. 3. d. 4. & 2. d. 1. 2. q. 2. ar. 2. ad 5. & in contradi. 8. 4. dist. 19. q. 2. ar. 3. q. 1. ad 2. & mal. q. 3. ar. 8. ad 5. & art. 9. 10. 11. & 12. coe. & psal. 9. ar. 1. huius q.

Lib. 4. in 3. fo. a prin. & sequent.

Ca. 1. n. 8. p. cula. princ. to. 4.

tra ordinem rationis vis concupiscibilis, aut irascibilis aliqua passione afficitur, & per hoc impedimentum praestatur modo praedicto debita actioni hominis, dicitur peccatum esse ex infirmitate. unde & Philosophus in 1. Ethic. comparat incontinentem paralytico, cuius partes mouentur in contrarium eius quod ipse disponit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut quanto fuerit motus fortior in corpore praeter ordinem naturae, tanto est maior infirmitas: ita quanto fuerit motus fortior passionis praeter ordinem rationis, tanto est maior infirmitas animae.

AD SECUNDVM dicendum, quod peccatum principaliter consistit in actu voluntatis, qui non impeditur per corporis infirmitatem. Potest enim qui est corpore infirmus promptam habere voluntatem ad aliquid faciendum, impeditur autem per passionem ut supra dictum est. unde cum dicitur peccatum esse ex infirmitate, magis est referendum ad infirmitatem animae, quam ad infirmitatem corporis. Dicitur tamen etiam ipsa infirmitas animae, infirmitas carnis, in quantum ex conditione carnis passionnes animae insurgunt in nobis, eo quod appetitus sensitivus est virtus utens organo corporali.

AD TERTIVM dicendum, quod in potestate quidem voluntatis est assentire, vel non assentire his, in quibus passio inclinatur: & pro tanto dicitur noster appetitus sub nobis esse, sed tamen iste assensus, vel dissensus voluntatis impeditur per passionem modo praedicto.

ARTICVLVS IIII.

Utrum amor sui sit principium omnis peccati.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod amor sui non sit principium omnis peccati. Id enim quod est secundum se bonum & debitum, non est propria causa peccati: sed amor sui est secundum se bonum & debitum. unde praecipitur homini, ut diligat proximum sicut seipsum. Leui. 19. ergo amor sui non potest esse propria causa peccati.

¶ 2 Præ. Apostolus dicit Rom. 7. Occasione accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. ubi gl. dicit, quod bona est lex, quae dum concupiscentiam prohibet, omne malum prohibet. quod dicitur propter hoc, quia concupiscentia est causa omnis peccati: sed concupiscentia est alia passio ab amore, ut supra habitum est. ergo amor sui non est causa omnis peccati.

¶ 3 Præ. August. super illud Psal. Incensa igni & suffossa, dicit quod omne peccatum est ex amore male inflammante, vel ex timore male humiliante. non ergo solus amor est causa peccati.

¶ 4 Præ. Sicut homo peccat quandoque propter inordinatum sui amorem, ita etiam interdum peccat propter inordinatum amorem proximi. ergo amor sui non est causa omnis peccati.

SED CONTRA est, quod August. dicit 14. de ciuit. Dei, quod amor sui usque ad contemptum Dei facit ciuitatem Babylonis: sed per quodlibet peccatum pertinet homo ad ciuitatem Babylonis. ergo amor sui est causa omnis peccati.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, propria & per se causa peccati accipienda est ex parte conuersionis ad commutabile bonum, ex qua quidem parte omnis actus peccati procedit ex aliquo inordinato appetitu alicuius temporalis boni. Quod autem aliquis appetat inordinate aliquod temporale bonum, procedit ex hoc, quod inordinate amat seipsum: hoc enim est amare aliquem,

velle ei bonum. Unde manifestum est, quod inordinatus amor sui est causa omnis peccati.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod amor sui inordinatus, est debitus & naturalis, ita scilicet quod velit sibi bonum quod congruit: sed amor sui inordinatus, qui perducit ad contemptum Dei, ponitur esse causa peccati, secundum Augustinum.

AD SECUNDVM dicendum, quod concupiscentia qua aliquis appetit sibi bonum, reducit ad amorem sui, sicut ad causam, ut iam dictum est.

AD TERTIVM dicendum, quod aliquis dicitur amare & illud bonum quod optat sibi, & se, cuius bonum optat. Amor igitur sibi quod dicitur eius esse quod optatur, puta, quod aliquis dicitur amare vniuersam pecuniam, recipit pro causa timorem, qui pertinet ad fugam mali. Omne enim peccatum procedit ex inordinato appetitu alicuius boni, vel ex inordinata fuga alicuius mali: sed utrunque horum reducit ad amorem sui. Propter hoc enim homo, qui appetit bonum, vel fugit mala, quia amat seipsum.

AD QVARTVM dicendum, quod amicus est qualiter ipse: & ideo quod peccatur propter amorem sui, videtur propter amorem sui peccati.

ARTICVLVS V.

Utrum conuenienter ponantur cause peccatorum concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod conuenienter ponantur cause peccatorum concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum & superbia vitæ, quia secundum Apostolum 1. ad corinthios. ult. Radix omnium malorum est cupiditas: superbia vitæ sub cupiditate non continetur, ergo non debet poni inter causas peccatorum.

¶ 2 Præ. Concupiscentia carnis maxime excutitur oculorum excitatur, secundum illud Dan. 13. Specta deceptor te, ergo non debet diuidi concupiscentiarum in concupiscentiam carnis & concupiscentiam oculorum contra concupiscentiam carnis.

¶ 3 Præ. Concupiscentia est delectabilis appetitus: ut supra habitum est: delectationes autem continentur non solum secundum uisum, sed etiam secundum alios sensus. ergo deberet etiam poni concupiscentia auditus & aliorum sensuum.

¶ 4 Præ. Sicut homo inducitur ad peccandum ex inordinata concupiscentia boni, ita et ex inordinata concupiscentia mali. ut dictum est: sed nihil hic enumeratur primum fugam mali. ergo insufficienter cause peccatorum tanguntur.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. lo. 2. Omne quod est in mundo aut est concupiscentia carnis, aut est concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. In mundo autem dicitur aliquid esse propter peccatum: unde ibidem dicit, quod totus mundus in maligno potestus est. ergo praedicta tria sunt cause peccatorum.

RESPON. Dicendum, quod sicut iam dictum est, inordinatus amor sui est causa omnis peccati: amor autem sui includitur inordinatus appetitus alicuius boni. unusquisque enim appetit bonum ei quem amat. Unde manifestum est, quod inordinatus appetitus boni est causa omnis peccati. Bonum autem dupliciter est obiectum sensibilibus appetitibus, in quo sunt animae passionnes, quae sunt causa peccati. Vno modo absolute secundum quod est obiectum concupiscentiarum: modo sub ratione ardui, prout est obiectum irascibilitatis, ut supra dictum est. Est autem duplex concupiscentia, sicut supra habitum est. Vna quidem naturalis, quae est eorum, quibus natura corporis sustentatur: quantum ad conseruationem indiuidui, sicut canis & potus

Et. 9. eth. c. 8. circa princ. 29. 5.

Art. 1. huius quæst.

In corp. art. 2. & art. 1. & 2.

In art. 5. cor. & q. 84. ar. 2. ad 3. & 2. 2. q. 25. ar. 7. ad 1. & q. 6. 153. ar. 5. ad 3. & 2. di. 42. q. 11. ar. 1. cor. & mal. q. 8. ar. 1. ad 19.

est Aug. de spiritu & li. cap. 4. circa med. 1. 3.

q. 11. ar. 4. & q. 10. ar. 2.

Aug. 1. pl. 79. habet in sententia, to. 8.

Cap. 28. & vit. to. 5.

q. 75. ar. 1.

& potus, & alia hmoi: sine quantum ad cōseruationem speciei, sicut in ueneris, & horū inordinatus appetitus dī concupiscentia carnis. Alia est cōcupiscentia animalis, eorum. I. quæ per sensum carnis sūntentationē, aut delectationē nō afferunt, sed sūnt delectabilia sūm apprehensionē imaginationis, aut alicuius hmoi acceptationis, sicut sūnt pecunia, ornatus vestium, & alia hmoi: & hęc quidem animalis concupiscentia vocatur concupiscentia oculorū, sicut intelligatur concupiscentia oculi, ipsius uisionis, quæ sit per oculos, ut referatur ad curiositatē, secundum quod * Aug. exponit in 10. Cōfess. sicut referatur ad concupiscentiā rerum, quæ exterius oculis proponuntur, ut referatur ad cupiditatem, secundum quod ab aliis exponitur. Appetitus autē inordinatus boni ardui pertinet ad superbā uitā. Nam superbia est appetitus inordinatus excellentiæ, ut * in ceteris dicit. Et sic patet, quod ad ista tria reduci possunt oēs passionēs, quæ sūnt causa peccati: nam ad duo prima rēducuntur oēs passionēs cōcupiscentibilibis: ad tertium autē oēs passionēs irascibilis, quod ideo non diuiditur in duo, quia oēs passionēs irascibilis naturaliter conformantur cōcupiscentiæ animalī.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod secundum quod cupiditas impōtat uniuersaliter appetitum cuiuslibet boni, sic etiam superbia uitæ continetur sub cupiditate. Quomodo autem cupiditas, secundum quod est speciale uirium, quod auaritia nominatur, sit radix omnium peccatorum, * infra dicitur.

AD SECUNDVM dicendum, quod concupiscentia oculorū nō dī hęc cōcupiscentia oīum rerū, quæ uideri oculis pnt, sed solū earū in quibus nō qritur delectatio carnis, quæ est sūm tactum, sed solū delectatio oculi, id est, cuiuscunq; apprehensio uirtutis.

AD TERTIVM dicendum, quod sensus uisus est excellentior inter oēs alios sensus, & ad plura se extendens, ut dicitur in 1. * Metaph. & ideo nomē eius transfertur ad omnes alios sensus, & etiam ad omnes interiores apprehensiones, ut * August. dicit in lib. de uerbis Domini.

AD QUARTVM Dicendum, quod fuga mali causatur ex appetitu boni, ut supra dictum est: & ideo ponitur solum passionēs inclinantes ad bonū tanquam causa earum, quæ faciunt inordinate fugam mali.

ARTICVLVS VI.

Utrum peccatum alleuietur propter passionem.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod peccatum non alleuietur pp passionē. Augmētum. n. causa auget effectū. si. n. calidum dissoluit, magis calidū magis dissoluit: sed passio est cā peccati, ut * habitum est. ergo quanto est intensior passio, tātō est maius peccatum. passio igit nō minuit peccatum, sed auget. ¶ 2. Præ. Sicut se habet passio bona ad meritū, ita se habet mala passio ad peccatū: sed bona passio auget meritum. tātō. n. aliq magis uideret mereri, quātō ex maiori misericordia paūpi subuenit. ergo et mala passio magis aggrauat peccatum, q̄ alleuiet.

¶ 3. Præ. Quanto intensiori uoluntate aliquis facit peccatum, tātō grauius uidet peccare: sed passio impellens uoluntatē, facit eā uehementius ferri in actū peccati: ergo passio aggrauat peccatū.

SED CONTRA. Passio ipsa concupiscentiæ uocatur rēratio carnis: sed quātō aliquis maiori tentationē proferitur, tanto minus peccat, ut patet p * Aug. ergo passio diminuit peccatū.

RESPON. Dicendum, quod peccatum essentialiter cōsistit in actu lib. arbit. quod est facultas uolūtatis, & rationis: passio autem est motus appetitus sensitui. Appetitus autem sensituius potest se habere ad lib. arbit. & antecedenter, & cōsequēter. Antecedenter quidem, sūm quod passio appetitus sensitui trahit, uel inclinat rōnem, uel uoluntatē, ut supra dictum est. Consequēter autem, sūm quod motus superiorū uirium, si sint uehementes, redundant in inferiores.

Non. n. potest uoluntas intente moueri in aliquid, quin excitetur aliqua passio in appetitu sensitui. Si igitur accipitur passio secundum quod præcedit actum peccati, sic necesse est, quod diminuat peccatum. Actus enim instantum est peccatum, in quantum est uolūtarium, & in nobis existens. Esse autē aliquid in nobis dī per rationem, & uoluntatem: unde quanto rō, & uoluntates ex se aliquid agunt, nō ex impulsu passionis, magis est uolūtarium, & in nobis existēs, & secundum hoc passio minuit peccatum, in quantum minuit uolūtarium: passio autē consequens non dimminit peccatū, sed magis auget, uel potius est signum magnitudinis eius, in quantum, si demonstrat intensionem uoluntatis ad actum peccati, & sic uoluntatis est quod quanto aliq maiori libidine, uel concupiscentia peccat, tanto magis peccat.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod passio est causa peccati ex parte cōuersionis. Grauitas autem peccati magis attenditur ex parte auersionis, quæ quidem ex conuersione sequitur per accidens, id est, præter intentionem peccantis. Causa autem per accidens augmentata, non augmentant effectus, sed solum causa per se.

AD SECUNDVM dicendum, quod bona passio consequens iudicium rationis augmentat meritum: si autem præcedit, ut scilicet homo magis ex passione, quàm ex iudicio rationis moueatur ad bene agendum, talis passio diminuit bonitatem, & laudem actus.

AD TERTIVM dicendū, quod si motus uolūtatis sit intensior Prima Secunda S. Tho. Y 3 ex

¶ Ad primum solum dicitur: quod grauitas peccatorum attenditur secundum obiecta causaliter, secundum autē auersiones, formaliter: quia grauitas conditio est materialis, quæ in auersione peccati consistit. Et propterea hic dicitur, quod magis attenditur ex parte auersionis.

¶ Ad secundum dicitur, quod aliud est illud quod de obiecto peccati, & aliud de conuersione ad obiectum: augmentato namque obiecto, auget auersio & malitia, quia per se sequitur ad illud, ut superius patet. Augmentata autem conuersione ad ipsum, non oportet augeri auersionem, quia conuersio ex intentione mentitur, quæ per accidens respicit obiectum, ut causa auersionem: & propterea in littera augmentata conuersio, causa per accidens ponitur respectu auersionis.

¶ In responsione ad tertium eundem articulum sexto, quod author intendit, quod motus uoluntatis dupliciter potest attendi, scilicet, in quantum proprius uoluntati, & in quantum communis uoluntati, & passioni. Si sit intensus ut proprius uoluntati, & ex ipsa inclinatione uoluntatis, quātō intensior, tātō grauior culpa, & similiter maius meritum. Si autem sit intensus ut communis, id est, ex passionis inclinatione, sic nō quātō intensior, tātō grauior culpa: nec maius meritum. Et ratio est, quia intensio illa conuertitur ex causa diuini uoluntatis: peccatum autē & meritum consistunt in ratione uoluntatis.

Innuetur li 14. de ci. dei c. 12. in fi. 5

Art. 1. q. 2. huius q. 6. q. 10. ar. 3.

quod motu
nor fuit
de uel
inordinat
tur esse
concupiscentia
tur ad am
est.
quis dicit
& se. car
p. 163.
re uinis
qui perti
onant,
ex imo
orum res
homō
cipsum
est qual
amortem
orum con
um,
quod
carorum
a oculorū
lum
cupiditas
neur. q
um.
ex uolū
13. Spec
iscentia
appet
rem con
etiam fec
oni conc
ex ino
dinata
prins
u tang
e. Oē
au et
e. In m
quod
ligno
carum
m * d
peccat
opetitur
nem am
pititer
anime
o ablo
Cibilib
iracū
cōcup
aralis
ntur
cut cū
& potis

¶ Super Quæstionibus septuagesime prima Articulus septimus.

In artic. 7. habes, qd peccata sequentia amenciam, ebrietatē, & similia, quādo fuerint uoluntaria, imputantur, memēto quōd non imputantur, ut peccata illarum specierum sed ut circumstantia primorū peccatorum. Cum autem audis, quōd infirmitas corporis uoluntaria non excusat a peccatis sequentibus. intellige durante illius infirmitatis affectu. Post pœnitentiā enim etiam si corporis infirmitas perseueret, excusatur a peccatis sequentibus. Et hæc de isto articulo a me sub breuitate dicta sufficiant, quoniā nihil aliud necessariū, & notatione dignum scribendum occurrit.

Infr. ar. 8. ad 3. & ma. q. 3. q. 10. cor.

Art. 2. huius q. & q. 76. art. 3.

ex passione incitatus: non tamē ita est uoluntatis proprius, sicut si sola ratione moueretur ad peccandum.

ARTICVLVS VII.
Vtrum passio totaliter excuset a peccato.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur qd passio totaliter excuset a peccato. Quicquid enim causat inuoluntariū, excusat totaliter a peccato: sed concupiscentia carnis quæ est quedam passio, causat inuoluntariū, sicut illud Gal. 5. Caro concupiscit aduersus spūm, ut non queat; uultis, illa faciatis. ergo passio totaliter excusat a peccato.

¶ 2 Præ. Passio causat ignorantiam quādam in particulari, ut dictum est: sed ignorantia particularis totaliter excusat a peccato, sicut supra habitū est. ergo passio totaliter excusat a peccato. ¶ 3 Præ. Infirmitas animæ grauior est, quā infirmitas corporis: sed infirmitas corporis totaliter excusat a peccato, ut patet in phreneticis. ergo multo magis passio, quæ est infirmitas animæ.

SED CONTRA est, quōd Apost. Rom. 7. uocat passiones peccatorum non nisi quia peccata causant, quōd non esset, si a peccato totaliter excusaret. ergo passiones non totaliter a peccato excusant.

RESPON. Dicendū, qd secundum hoc solum actus aliquis, qui de genere suo est malus, totaliter a peccato excusatur, quod totaliter inuoluntarius redditur. unde si sit talis passio, que totaliter inuoluntarium reddat actum sequentem, totaliter a peccato excusatur, alioquin non totaliter. Circa quod duo consideranda uidentur. Primo quidem, quōd aliquid potest esse uoluntarium uel sicut se, sicut quā uoluntas directe in ipsum fertur: uel secundum suā causam, quā uoluntas fertur in causam, & non in effectum, ut patet in eo qui uoluntarie inebriatur: ex hoc enim, quasi uoluntarium ei imputatur, quod per ebrietatē committit. Secundo considerandum est, qd aliquid dicitur uoluntarium directe, uel indirecte, directe quidē id, in quod uolūtas fertur: indirecte autē illud, quod uolūtas potuit prohibere, sed non prohibet. Secundum hoc igitur distinguendum est, quia passio quāquid quidem est tanta, qd totaliter aufert usum rationis, sicut patet in his qui propter amorem, uel irā insaniunt; & tunc si talis passio a principio fuerit uoluntaria, imputatur actus ad peccatum, quia est uoluntarius in sua causa, sicut etiam de ebrietate dictum est. Si uero causa non fuerit uoluntaria, sed naturalis, puta cum aliquis ex ægritudine, uel aliqua huiusmodi causa incidit in talem passionem, quæ totaliter aufert usum rationis, actus omnino redditur inuoluntarius, & per consequens totaliter a peccato excusatur. Quāquid uero passio non est tāta, qd totaliter interceptat usum rationis: & tunc ratio potest passionē excludere diuertēdo ad alias cogitationes, uel impedire ne suum consequatur effectum: quia membra non applicantur operi, nisi per cōsensum rationis, ut supra dictum est. unī talis passio non totaliter excusat a peccato.

D. 78.

q. 15. art. 4. & q. 77.

AD PRIMVM ergo dicendū, qd hoc quod dicitur.

Ut non quæcunq; uultis, illa faciatis non est ferendum ad ea, quæ sunt per exteriorē aduersionē ad interiorē concupiscentiæ motum. Velle est homo nunq; concupiscere malū. sicut etiam exprimitur id quod dicitur Ro. 7. Quod odi malū, illud facio. Vel potest referri ad uoluntatem pcedentem passionem, ut patet in continentibus, qui contra propositum agunt propter suam concupiscentiam.

AD SECVNDVM dicendum, qd ignorantia particularis, quæ totaliter excusat, est ignorantia circumstantiæ, quam quidē quis scire non potest debita diligentia adhibita: sed passio causat ignorantiam iuris particulari, dum impedit applicationē communis scientiæ ad particularem actum, quam quidem passionem ratio repellere potest. ut dictum est.

AD TERTIVM dicendum, qd infirmitas corporis est inuoluntaria. effectus autem simile, si esset uoluntaria, sicut de ebrietate dictum est, quæ est quedam corporalis infirmitas.

ARTICVLVS VIII.
Vtrum peccatum, quod est ex passione, possit esse mortale.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur qd peccatum, quod est ex passione, non possit esse mortale. Veniale enim peccatum diuiditur contra mortale: sed peccatum, quod est ex infirmitate, est ueniale, cū habeat in se causam ueniæ. Cū igitur peccatū, quod est ex passione, sit ex infirmitate, uidetur quod non possit esse mortale.

¶ 2 Præ. Causa non est potior effectu; sed passio non potest esse peccatum mortale, nō enim in sensualitate est peccatū mortale, ut supra habitū est. ergo peccatū, quod est ex passione, non potest esse mortale.

¶ 3 Præ. Passio abducit a ratione, ut ex dictis patet: sed ratio est cōuertit ad Deum, uel auertit a Deo in quo consistit ratio peccati mortalis. peccatum ergo, quod est ex passione, non potest esse mortale.

SED CONTRA est, quod Apostolus dicit Rom. 7. quod passiones peccatorum operantur in membris nostris ad fructificandum morti: hoc autē est proprium mortalis peccati, qd fructificet morti. peccatum, quod est ex passione, potest esse mortale.

RESPON. Dicendum, quod peccatum mortale, ut supra dictum est, consistit in auersione a Deo ultimo fine, qui est Deus, quæ quidem auersio potest etiam contingere a ratione deliberante, cuius etiam potest contingere in subitis motibus. Hoc igitur solummodo potest contingere, quod inclinatio anime in aliquid quod contrariatur ultimo fini, non sit peccatum mortale, quia ratio deliberans non potest occurrere, quod contingit in subitis motibus. Cū autē ex passione aliquis procedit ad actum peccati, uel ad cōsensum deliberatum, hoc non fit subito. unde ratio deliberans potest hic occurrere: potest enim excidere, uel saltem impedire passionem, ut dictum est. unde si non occurrat, est peccatum mortale, licet uideamus quōd multa homicidia, & multa adulteria per passionem committuntur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ueritas dicitur tripliciter. Vno modo ex causa, quia facit

¶ Super quæstionibus septuagesime prima Articulus octauus.

In art. 8. in rebus recole, quod primus mortuus adult. et similia adulterii in uersione committit. eiusdem enim laquei: & in auertit d'ferunt. hoc est est mortale, illud ueniale. Et hinc uidetur quod auersio per se dens se quom ad uersionem, quom sat passio. At si cont obiecti ueritate difficultas, diligatur ut in articulo de conuersione, habicito.

q. 76. ar. 2. q. 1. q. 2. q. 3. q. 4. q. 5. q. 6. q. 7. q. 8. q. 9. q. 10. q. 11. q. 12. q. 13. q. 14. q. 15. q. 16. q. 17. q. 18. q. 19. q. 20. q. 21. q. 22. q. 23. q. 24. q. 25. q. 26. q. 27. q. 28. q. 29. q. 30. q. 31. q. 32. q. 33. q. 34. q. 35. q. 36. q. 37. q. 38. q. 39. q. 40. q. 41. q. 42. q. 43. q. 44. q. 45. q. 46. q. 47. q. 48. q. 49. q. 50. q. 51. q. 52. q. 53. q. 54. q. 55. q. 56. q. 57. q. 58. q. 59. q. 60. q. 61. q. 62. q. 63. q. 64. q. 65. q. 66. q. 67. q. 68. q. 69. q. 70. q. 71. q. 72. q. 73. q. 74. q. 75. q. 76. q. 77. q. 78. q. 79. q. 80. q. 81. q. 82. q. 83. q. 84. q. 85. q. 86. q. 87. q. 88. q. 89. q. 90. q. 91. q. 92. q. 93. q. 94. q. 95. q. 96. q. 97. q. 98. q. 99. q. 100.

habet aliquam causam venia; quæ diminuit peccatum: & sic peccatum ex infirmitate, vel ignorantia dicitur veniale. Alio modo ex euentu, sicut omne peccatum per penitentiam fit veniale, i. veniam cõsequitur. Tertio modo dicitur veniale ex genere, sicut verbum otiosum, & hoc solum veniale opponitur mortali: obiectio autem procedit de primo.

AD SECVNDVM dicendũ, q passio est causa peccati ex parte conuersionis. Quod aut sit mortale, est ex parte auersionis, q per accidens sequitur ad conuersionẽ, vt dictum est: unde rõ non sequitur.

AD TERTIVM dicendum, q ratio nõ semper in suo actu totaliter a passione impeditur, unde remanet ei liberum arbitrium, ut possit auerti, vel cõuer-ti ad Deum: si autem totaliter tolleretur vsus rõnis, iam nõ esset peccatum nec mortale, nec veniale.

¶ Super Qualia. 78. Articulum primũ.

QVAESTIO LXXVII.

De causa peccati, quæ est malitia, in quatuor articulos diuisa.

¶ Nãt. i. quæstio. 78. aduertit, quod licet omne peccatum humanum reducatur in hæc tria principia, ignorantiam, passionem, & malitiam: in omni tamen peccato inuenitur mala uoluntas, & ignorantia. Et de ignorantia quidem in responsione ad primũ, habes ultimam resolutionem, & semper aliqua trium ignorantiarum actualium, siue sit ignorantia priuatiue, siue contrarie interuenit. Et quoniã priuatiue per habitum cognoscitur, distingue pro Nouitijs triplicem scientiã actiua lem particularis prosequendi, uel fugiendi. Primã, qua scitur hoc esse malum: secundã, qua scitur hoc nunc esse malũ: tertiam, qua scitur hoc nunc malum re-latum ad illud aliud esse sibi peius: & respice, quod peccans ex ignorantia, laborat ignorantia opposita primæ scientiæ: peccans ex passione, seu infirmitate laborat ignorantia opposita secundæ scientiæ: peccans uero ex malitia laborat ignorantia opposita tertie scientiæ. Et sic errant intellectus omnes, qui operantur malum. De malitia autem uoluntatis in responsione ad tertium singulariter specificatur, quando quis peccat ex certa malitia, quod oportet ipsam peccare ex ipsa electione mali, id est, non ex ignorantia, nec ex infirmitate, sed ex ipsa uoluntaria electione mali, scienter

EINDE cõsiderandum est de causa peccati, q est ex parte uoluntatis, quæ dicitur malitia.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primõ, utrũ aliq possit ex certa malitia, seu industria peccare.

¶ Secundõ, utrũ quicũq; peccat ex habitu, peccet ex certa malitia.

¶ Tertio, utrũ quicũq; peccat ex certa malitia, peccet ex habitu.

¶ Quarto, utrũ ille qui peccat ex certa malitia, grauius peccet, quàm ille q peccat ex passione.

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Utrũ aliquis peccet ex certa malitia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videt, q nullus peccet ex industria, siue ex certa malitia. Ignorantia enim opponitur industria, seu certæ malitiæ: sed ois malus est ignorans, secundum Phil. & Prouerb. 14. dicitur. Errant qui operantur malũ, ergo nullus peccat ex certa malitia.

¶ 2 Præ. Dion. ¶ dicit 4. ca. de di. no. quod nullus intendens ad malum operatur: sed hoc uidetur esse peccare ex malitia, intendere malum in peccando. qd enim est præter intentionẽ, est quasi p accidens, & non denotat actũ, ergo nullus ex malitia peccat.

¶ 3 Præ. Malitia ipsa peccatum est. si igitur malitia sit cã peccati, sequetur q peccatũ sit causa peccati in infinitum, quod est inconueniens. nullus igitur ex malitia peccat.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur

Atur Job 34. Quasi de industria recesserunt a Deo, & uias eius intelligere noluerunt: sed recedere a Deo est peccare, ergo aliqui peccant ex industria, seu ex certa malitia.

RESPON. Dicendum, quod homo, sicut & qualibet alia res, naturaliter habet appetitum boni: unde q ad malum eius appetitus declinet, contingit ex aliqua corruptione, seu inordinatione in aliquo principiorum hominis: sic enim in actionibus rerũ naturalium peccatũ inuenitur.

Prinicia autem humanorum actuum sunt intellectus, & appetitus tam rationalis, qui dicitur uoluntas, quàm sensitius. Peccatum igitur in humanis actibus contingit qnq; sicut ex defectu intellectus, puta, cum aliquis per ignorantiam peccat: & ex defectu appetitus sensitui, sicut cum aliquis ex passione peccat, ita etiam ex defectu uoluntatis, qui est inordinatio ipsius. Est autem uoluntas inordinata, qn minus bonum magis amat. consequens autem est, ut aliquis eligat pati detrimentum in bono minus amato ad hoc, q potiatur bono magis amato: sicut cũ homo uult pati abscissionem membri etiã scienter, ut conseruet uitã, quam magis amat. Ita p hũc modum, qn aliqua inordinata uoluntas aliquod bonũ temporale plus amat, pura, diuitias, uel uoluptatẽ, q ordinem rationis, uel legis diuinæ, uel charitatem Dei, uel aliquid hmõĩ, sequitur q uelit dispendium pati in aliquo spiritualium bonõrum, ut potiatur aliquo temporali bono. Nihil autẽ est aliud malum, q priuatio alicuius boni: & secundũ hoc aliq scienter uult aliquod malum spirituale, quod est malum simpliciter, per qd bonum spirituale priuatur, ut bono temporali potiatur. Unde dicitur ex certa malitia, uel industria peccare, quasi scienter malum eliges.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod d ignorantia quandoq; quidem excludit scientiam, qua aliquis simpliciter scit hoc esse malum quod agitur, & tũc dicitur ex ignorantia peccare: quandoq; autem excludit scientiam, qua homo scit hoc nunc esse malum, sicut cum ex passione peccatur: quandoq; autem excludit scientiam, qua aliquis scit hoc malum non sustinẽdum esse propter cõsecutionem illius boni, scit tamen simpliciter hoc esse malum: & sic dicitur ignorare, qui ex certa malitia peccat.

AD SECVNDVM dicendum, quod malum non potest esse secundum se intẽtum ab aliquo: potest tamen esse intẽtum ad uitandum aliud malũ, uel ad consequendum aliud bonum, ut dictum est. & in tali casu aliquis eligeret consequi bonum per se intẽtum abq; hoc, quod pateretur detrimentum alterius boni. sicut aliquis lasciuus uellet frui delectatione absq; offensa Dei: sed duobus propositis magis uult peccado incurrere offensam Dei, quàm delectatione priuetur.

AD TERTIVM dicendũ, q malitia, ex qua aliq dicitur peccare, potest d intelligi malitia habitualis, sicut quod habitus malus a Philof. nominatur malitia, sicut habitus bonus nominatur uirtus: & secundum hoc aliquis dicitur ex malitia peccare, qd peccat ex inclinatione habitũ. Põr et intelligi malitia actualis siue ipsa mali electio malitia noietur: & sic dicitur

¶ Prima Secunda S. Tho. Y 4 ali-

preponendo bonum sibi conuictum bono conuictio illius præ-amari boni absentie. Preponit enim malitiose iniustus bonum lucri iunctum malo iniustitiæ bono iustitiæ iuncto absentie lucri: ita q electio mali non ex ignorantia, aut passione est malitia, qua peccatur ex industria: electio autẽ quomodolibet mala communis est omni peccato perfecto, ut clare habes inferius art. 4. in responsione ad ultimum.

In corp, etc.

D. 1200.

In corp, etc.

D. 382. Lib. 3. c. 1. co. 5.